

<https://helda.helsinki.fi>

Väkivalta ihmisen aikakaudella

Ruuska, Toni

2018-05-03

Ruuska , T & Heikkurinen , P 2018 , ' Väkivalta ihmisen aikakaudella ' , Tieteessä tapahtuu ,
Vuosikerta. 36 , Nro 3 , Sivut 11-16 . < <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ELE-2491606> >

<http://hdl.handle.net/10138/298702>

publishedVersion

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository.

This is an electronic reprint of the original article.

This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version.

A scenic landscape featuring a calm lake that reflects the surrounding environment. In the foreground, a bare, dark tree stands prominently, its branches reaching upwards. The lake's surface is still, creating a clear reflection of the tree and the distant hill. The background shows a rolling hill covered in a dense forest of trees with varying shades of green and brown, suggesting an autumn or early spring setting. The sky is a pale blue with soft, white clouds. The overall mood is serene and contemplative.

VÄKIVALTA IHMISEN AIKAKAUDELLA

TONI RUUSKA JA PASI HEIKKURINEN

Antroposeenissä ihmiset käyttävät väärin valtaansa suhteessa ei-inhimilliseen maailmaan, lähinnä tyydyttäen toissijaisia tarpeitaan ja alati kasvavia materiaalisia halujaan. Yleisesti hyväksytystä ihmiskeskeisestä maailmankuvasta johtuen vallan väärinkäyttöä ei tulkita väkivallaksi vaan kehitykseksi. Elonkehä ei kuitenkaan ole olemassa pelkästään ihmisiä varten. On siis aika määritellä väkivalta uudelleen.

Uuden ajan monet nimet

Nobel-palkittu ilmastokemisti Paul J. Crutzen tutkimusryhmineen on tuonut tieteelliseen keskusteluun uuden käsitteen, *antroposeenin*. Nopeasti levinneen antroposeeni-käsitteen taustalla on luonnontieteelliset tutkimukset, joissa on tehty empiirisiä havaintoja ihmislajin jättämistä jäljistä ympäri maapalloa. Teollistumisen, teknologisoitumisen ja väestönkasvun myötä merkkejä ihmisistä ja ihmiskulttuureista löytyy niin kallioperästä, vesistöistä kuin ilmakehästä. Ihmisistä on toisin sanoen tullut globaali voima, joiden vaikutukset tulevat jäämään elonkehän sedimenttikivikerrostumalliseen muistiin. Näistä löydöksistä johtuen joukko tutkijoita esittää, että holoseeniä seuraava aikakausi hyväksyttäisiin virallisesti uudeksi geologiseksi aikakaudeksi, antroposeeniksi eli ihmisen ajaksi (Anthropocene Working Group, 2017).

Luonnontieteellinen antroposeenitutkimus osoittaa, että valta tällä ”uudella ajalla” on nimenomaan ihmislajilla. Toisaalta ihmistieteiden antroposeenitutkimukset tärkeästi huomauttavat, että valta on jakautunut äärimmäisen epätasaisesti ihmisten kesken. Näiden kahden tieteellisen paradigman sekä analyysitason tuottamat eriävät näkemykset ovatkin herättäneet keskustelua, onko antroposeeni sittenkään oikea nimi seuraavalle geologiselle aikakaudelle (Heikkurinen, 2017). Tämä johtunee erityisesti siitä, että ihmiset ja kulttuurit eivät ole tasapuolisesti osallistuneet ekologiseen tuhoon. Lisäksi suurta osaa niukuudessa ja omavarais yhteisöissä asuvista ihmisistä ei voida samalla lailla pitää vastuussa jo planetaariset mitasuhteet saavuttaneista ympäristöongelmista. Olisiko parempi nimitys esimerkiksi *kapitaloseeni*, kuten Andreas Malm ja Alf Hornborg (2014) sekä Jason Moore (2015) ovat esittäneet, tai *plutoseeni*, kuten Marko Ulvila ja Kristoffer Wilén (2017) kirjoittavat. Näitä nimiä on ehdotettu vaihtoehdoiksi siksi, että kapitalististen arvojen, käytäntöjen ja rakenteiden nähdään olevan pääsyitä elonkehän rappeutumiseen (ks. Foster, 2009; Moore, 2015; Ruuska, 2017), ja toisaalta raharikkaiden korkea tulo- ja kulutustaso korreloivat ympäristövahinkojen kanssa (Chancel ja Piketty, 2015; Ulvila ja Pasanen, 2009). Vai pitäisikö uutta ajanjaksoa kutsua *naftoseeniksi*, kuten Tere Vadén (2017) on esittänyt? Ovathan fossiiliset polttoaineet, erito-

ten öljy, olleet teollisen vallankumouksen sekä laajamittaisten ympäristötuhojen keskeinen mahdollistaja.

Nimikysymyksen kritiikkiin liittyen voidaan kysyä, mitä kiinnostavaa ja tärkeää antroposeeni-käsitteen problematisointi tuo tullessaan. On huomionarvoista esimerkiksi marxilaisesta perinteestä ponnistavan antroposeeni-käsitteen arvostelu (esim. Moore, 2015), joka peräänkuuluttaa vallan ja vastuun tasaisempaa jakautumista ihmislajin sisällä. Vaikka Mooren huomio on osuva, on lisäksi tärkeää kysyä, kuinka sosio-taloudellisen tasa-arvon saavuttaminen muuttaisi tai purkaisi *lajien välistä* vallan epätasapainoa tai väkivaltaa elonkehässä. Vallitsevaan teolliseen tuotantoon ja talouskasvuun perustuvan kapitalismin voidaan ainakin väittää olevan yhtä (tai ainakin riittävän) tuhoisaa luontoympäristölle huolimatta siitä, edustaako se sosiaalidemokraattista, uusliberaalia tai kovasti povattua ”viherkapitalistista” suuntausta (Magdoff ja Foster, 2011). Pentti Linkola (2004) on jopa esittänyt, että demokraattisten voimien vapaaksi päästäminen on yksi keskeinen syypää kerskakulutukseen.

Tätä taustaa vasten voitaisiin siis kysyä, kohdistuuko antroposeeni-kriittisten puheenvuorojen (ks. esim. suomenkielinen erikoisnumero Antroposeeni erojen näyttämönä, *Tiede & Edistys*, 2017) huolenaihe ensisijaisesti ihmislajin pahoinvointiin ja selviytymiseen. Ja jos näin on, sortuvatko vaikkapa kapitaloseeni-keskustelut ihmiskeskeisyyteen eli juuri siihen asiaan, jota ne yrittävät paeta väittämällä, että lajitason analyysi on keskustelun kannalta epäoleellinen (ks. esim. Malm ja Hornborg, 2014)? Ihmiskeskeisyys, jos mikä, on lajitason ajattelua, spesismiä.

Tässä kirjoituksessa kyseenalaistamme eritoten ihmiskeskeisen lähestymistavan vallan, ja keskitymme siihen läheisesti linkittyvän ilmiön, väkivallan, analysointiin. Mielestämme on selvää, että analyysit, joiden taustalla on ajatus vain yhden lajin tarpeiden ja halujen tyydyttämisestä, ovat riittämättömiä ratkaisemaan vallan epätasaisen jakautumisen ja väärinkäytön sekä globaalit ympäristöongelmat. Sitä vastoin uuden geologisen ajanjakson voi katsoa olevan juurikin seurausta ihmiskeskeisestä maailmankatsomuksesta, jossa elonkehän katsotaan olevan olemassa ainoastaan ihmistä varten (Heikkurinen ym., 2016). Marxilaisesta perinteestä am-

mentava antroposeeni-kritiikki osuu siinä kyllä oikeaan, että ihmisen ylivalan muihin lajeihin nähden on mahdollistanut materiaali-intensiivinen teknologiaheditys, mutta myös kiihdytys- ja kasvuperustaiseen talousjärjestelmään kytkeytyvät arvot, käytännöt ja rakenteet. Mutta vaikka teknokapitalistisen organisoitumisen kriittinen tarkastelu on tärkeää, ei se voi rajautua tarkastelemaan vallan jakautumista ja väärinkäyttöä ainoastaan ihmislajin sisällä (Heikkurinen, 2017). Artikkelimme pääviesti on näin ollen, että tähän tuhon aikaan meidät johdattanut väkivaltaa tulisi tarkastella niin ihmislajista käsin (eli ihmislajin suhdetta elonkehän ei-inhimillisiin olentoihin) kuin myös ihmislajin sisäisistä näkökulmista (eli ihmisten suhdetta toisiinsa).

Väkivallan ilmiö ja käsite

Suuri osa ihmisistä tuomitsee väkivallan suoralta kädeltä. Väkivallan koetaan olevan yksinkertaisesti väärin, mutta kuitenkin osaksi ihmisyhteisöjä. Monet puoliset ja lapset ovat kotiväkivallan uhreja. Monia kansakuntia on väkivaltaisesti alistettu tyrannian ja diktaattorien toimesta vuosikymmeniä. Tämän lisäksi imperialismiin, uskontoon ja rasismiin liittyvä väkivalta on ollut jatkuvaa kautta aikojen, joten ei ole ihme, että monet uhreiksi joutuneista ja väkivaltaa sivusta seuranneet kannattavat väkivallattomuutta.

Mutta mitä väkivalta on? Perinteisesti väkivallaksi on mielletty pelkästään ihmisten väliset fyysiset yhteenotot (esim. tappelu, raiskaus, sota). Lisäksi väkivallan piiriin on katsottu kuuluvan symbolisen (esim. rasistiset tai sovinistiset solvaukset) ja rakenteellisen väkivallan (esim. taloudellinen ja sosiaalinen eriarvoisuus), kuten Slavoj Žižek (2009) jaottelee kirjassaan *Väkivalta*. Žižekin määritelmällä on siltäkin rajansa siinä mielessä, että hänelle väkivalta on pääasiassa ihmisten välistä siten, että vallankäyttöä suhteessa ihmisen ulkopuoliseen maailmaan ei huomioida, saatikka keskityä tarkastelemaan. Toiseksi Žižekin mukaan väkivalta näyttää sijoittuvan ontologisella tasolla subjektien väliin ja täten vapauttaa yksilön osittain vastuusta omiin tekoihinsa. Toisin sanoen, yksilöä ei nähdä enemmän tai vähemmän väkivaltaisena, vaan toimijoiden suhteet ja yhteiskunnalliset rakenteet ovat ennemminkin niitä, jotka määrittävät väkivallan ilmenemistä.

Jotta väkivalta ei jäisi vain etäiseksi ja subjektien ulkopuoliseksi asiaksi on tarkoituksenmukaista laajentaa Žižekin määrittelyä siten, että vastuu kohtaa toimijan. Esimerkiksi Lierre Keith (2011, 79–84) suosittaa väkivallasta puhuttaessa kolmijakoista erottelua, jota voidaan soveltaa myös kokonaisvaltaisempaa väkivalta-analyysiä varten. Ensimmäinen erottelu on hierarkkinen väkivalta ja väkivalta itsepuolustuksena. Hierarkkinen väkivalta on tässä kohtaa ymmärrettävä esimerkiksi vallanpitäjien harjoittamana sortona vainottuja tai alistettuja kansanryhmiä kohtaan (esim. naisten ja seksuaalivähemmistöjen oikeudet). Itsepuolustuksella taas tarkoitetaan keinoja suojautua hyökkäystä tai elinympäristön tuhoajaa vastaan, siis väkivaltaa, jolla puolustetaan joko omaa koskemattomuutta tai vaikkapa omaa kulttuuria, elämäntapaa tai elinympäristöä. Elämänsuojelija Linkolan voi tulkita kehottavan ihmisiä väkivaltaan (terrorismin, omaisuuden tuhoamiseen, sabotaasiin) itsepuolustukseen tai elämän säilyttämiseen vedoten, vaikkakin hänet on valtavirran keskusteluissa leimattu ennemmin ekofasistiksi kuin syväekologiksi (ks. esim. Kylänpää, 2017). Näkökulmastamme keskeistä tässä tulkintaerossa on nimenomaan se tarkastellaanko ihmistä vain yhtenä lajina muiden joukossa – kuten Linkola tekee – vai ei.

Toinen erottelu väkivallan suhteen voidaan tehdä kysymällä, suuntautuu se ihmisiä ja muita elollisia olentoja kohtaan vai omaisuutta ja materiaalia kohtaan. Keithin (2011) mukaan tässä kategoriassa saattaa myös olla tarkoituksenmukaista tehdä ero väkivallan osalta kipua tunteviin olentoihin ja kipua tuntemattomiin elollisiin olentoihin. On myös kysyttävä, miten nämä väkivaltaisuuudet eroavat toisistaan. Kolmas kiinnostava erottelu on väkivalta vallan ja sorron välineenä vs. väkivalta vastarintana (mt).

Armeijoiden kouluttaminen ja käyttäminen hyökkäysmielessä välineenä toisten kansojen ja luontoympäristön valloittamisessa on hyvä esimerkki ensimmäisestä muodosta (sama analogia pätee myös moniin teollisiin organisaatioihin, jotka käyttävät sekä inhimillistä että ei-inhimillistä maailmaa hyväkseen tavoitellessaan taloudellisia voittoja). Toisaalta väkivaltaa voidaan käyttää puolustuksena tai vastarinnan välineenä kumoamaan edellisen kaltaisia sortavia järjestelmiä (esim. Ranskan ja Kuuban vallankumoukset sekä

kirjepommittaja "Unabomber" Theodore Kaczynskin teot). Väkilvalta ei kuitenkaan näytä johtaneen läheskään aina toivottuihin tuloksiin (esim. Palestiinan ja Israelin välinen tilanne). Lisäksi tämän erottelun kautta palaamme jo sivuamiimme kysymyksiin väkivallan oikeutuksesta. Missä tilanteessa väkivalta on oikeutettua ja kenen toimesta? Oikeuttaako poliittinen sorto väkivaltaan tai antaako tiettyjen ihmisten väkivaltaisuus elonkehää kohtaan luvan käyttää jonkinasteista väkivaltaa näitä henkilöitä ja kulttuureja vastaan?

Jo nämä erottelut tekevät väkivallan käsitteestä monitulkintaisemman ja kattavamman. Ja vaikka monet ihmiset vannovatkin väkivallattomuuden nimeen, saattaa olla vaikeaa löytää henkilöä, joka vastustaa kaikkia edellä mainittuja väkivallan muotoja tai joka ei olisi jossain määrin osallistunut edellä mainittuihin väkivaltaisuuksiin. Kenties olisikin syytä välttää puhumasta väkivallasta vain abstraktissa mielessä ja ennemmin purkaa väkivalta erillisiksi ja konkreettisiksi teoiksi sekä ilmiöiksi, joita tarkastellaan tapauskohtaisesti.

Kuitenkin suppea ja pelkistävä käsitys väkivallasta, yhteiskunnasta tai vaikkapa luonnosta leimaa yleisesti sekä modernia että jälkimodernia ihmiskeskeistä subjektikäsitystä, jossa ihmisiä käsitellään sekä erityistapauksina että muusta luonnosta erillisinä yksikköinä. Syvävihreissä suuntauksissa tämänkaltaisen ajattelun ja jaottelun on tulkittu johtaneen muun muassa ihmisen ylivaltaan muuhun elonkehään nähden, kuten Vesa Oittinen (2011, 11–12) on todennut: "Ekologiasta ammentava modernin kritiikki katsoo [...] subjekti–objekti–dualismin [...] johtaneen kohtalokkaassa luonnon aliarvostukseensa siihen, että luonnosta tuli vain hengetön mekaanisia lakeja noudattava raaka-ainelähde, jolla ei ole muuta tehtävää kuin palvella aktiivista inhimillistä subjektia." Kenties tästä syystä ihmisten harjoittaman ei-inhimillisen maailman pahoinpitelyä harvoin huomioidaan väkivalta-analyysissa.

Väkivalta laajemmin ymmärrettynä

Keskustelu väkivallasta, kuin myös vallasta yleensä, saa uuden näkökulman kun mukaan otetaan holistisempi viitekehys, kuten esimerkiksi syväekologia. Syväekologisesta ajattelusta johdettuna väkivallaksi voidaan kutsua sellaista ihmisten perustarpeiden tyydyttämisen kannalta tarpeetonta toimintaa, joka

vahingoittaa luontoa (mukaan lukien ihmisluontoa). Väkilvalta käsitteenä, käytäntönä ja ilmiönä ulottuu näin ilmiselvästi lajirajat ylittäviin suhteisiin, jossa ei tehdä rajanvetoa edes elollisen ja elottoman tai kipua tuntevan ja tunte mattoman luonnon välille. Myös kiviin ja ilmakehään voi kohdistua väkivaltaa.

Arne Naessin (1973) ekosofisessa ajattelussa, ihmisillä ei katsota olevan oikeutta tyydyttää toissijaisia tarpeitaan muiden lajien ensisijaisten tarpeiden kustannuksella. Tätä määritelmää voisi toki vieläkin laajentaa lajikategorioiden ulkopuolelle. Ensisijaiset tarpeet on kuitenkin tarkoituksella jätetty avoimeksi määreeksi, mikä mahdollistaa paikallisen harkinnan ja keskustelun. Joka tapauksessa ensisijaisia tarpeita määriteltäessä tulee ottaa huomioon keskeiset olemassaolon edellytykset, kuten ravinto ja suoja sekä kenties ihmisten sosiaalisia kanssakäymistä koskevat tarpeet. Toisaalta eri yhteyksissä ja ekosysteemeissä ensisijaiset tarpeet vaihtelevat, mikä tarkoittaa, että väkivallan määritelmä on osittain konteksti- ja ekosysteemisidonnainen. Harva kuitenkaan kehtaa väittää, että nykyisessä länsimaaisessa kulutuksen tasossa tai teollisen tuotannon laajuudessa olisi kyse ihmislajin ensisijaisten tarpeiden tyydyttämisestä. Ja harvoin myöskään väkivaltaisissa vallankumouksissa tai silmittömissä terroriteoissa on ollut kyse ensisijaista tarpeista tai varsinkaan elämänsuojelusta.

Toisaalta tarpeiden ja halujen erottamista vaikeuttaa esimerkiksi usklassisen taloustieteen kaltaiset ilmiöt tai massakulutuskulttuurin houkutukset. Valtavirran taloustieteellisissä analyyseissä tarpeet sekoittuvat lähes aina halujen kanssa, kun molempia pyritään tyydyttämään kysynnän ja tarjonnan mekanististen "lakien" kautta. Kulutuskulttuuri taas kehottaa erityisesti yksilöitä ilmaisemaan itseään kuluttamisen kautta. Mainonta pyrkii tietoisesti ohjaamaan toimintaamme kuluttamiseen, jossa halu usein muuttuu "tarpeeksi". Kulttuurissa, joka perustuu kuluttamisen ja tuotannon määrän kasvuun, ei luonnollisesti koeta kuluttamista väkivaltana, vaan ennemmin joken henkilön oikeutena, kansantalouden kannalta tarpeellisenä toimintana tai oman identiteetin kannalta mielekkäänä tapana ilmaista itseään, oli tämä sitten kuinka kaukana totuudesta tahansa.

Syväekologisen ajattelun ja kokemuksen luotauksena on mutkatonta olla sitä mieltä, että ihmislajin

harjoittama väkivalta on suurimmaksi osaksi tarpeetonta. Teknistaloudellisen kehityksen myötä väkivalta elonkehässä on lisääntynyt räjähdyksenomaisesti. Väkivalta ilmenee esimerkiksi kaadettaessa kokonaisiä metsiä, laajamittaisessa kaivostoiminnassa, eläinten tehotuotannossa, yksityisautoilussa ja massaturismissa. Toisin sanoen, tällä uudella aikakaudella ihmis-, eläin-, kasvi- ja mineraalikunnan lajeja (sekä muita olentoja) hyväksikäytetään halujen tai muiden kuin tarveperusteisten syiden pohjalta, vaikka kenelläkään ei ole oikeutta vähentää elämänmuotojen rikkautta ja monimuotoisuutta paitsi silloin, kun kyse on elintärkeiden tarpeiden tyydyttämisestä (Naess ja Sessions, 1984).

Syväekologisten käytäntöjen mukaisesti ihmisten ja kulttuurien toimet tulisi aina asettaa suhteeseen muuhun elonkehään nähden. Tämä seikka näyttää kuitenkin jääneen vaille huomiota antroposeeni-kriittisissä puheenvuoroissa, joissa sen voisi olettaa olevan etusijalla. Tulkintamme mukaan myös monia väkivalta-analyyseja vaivaa sama kokonaisvaltaisuuden puute tai ihmiskeskeisyys. Mikäli väkivalta ymmärrettäisiin niin laajana ilmiönä kuin yllä on esitetty, voitaisiin päästä käsiksi siihen perustavanlaatuisen vallan epäsuhtaan lajien välillä, joka nykyisellä aikakaudella elonkehässä vallitsee.

Vaikka väkivalta edellyttääkin jossain määrin valtaa tai ainakin jonkin sortin autonomiaa, valta-aseman ei tarvitse automaattisesti tarkoittaa sen väärinkäyttöä. On siis mahdollista kuvitella, että ihmisillä on valtaa elonkehässä suhteessa muihin sen olentoihin, mutta ihmisyyksilön tai -kollektiivin ei tarvitse käyttää sitä virheellisesti eli luontoa vastaan. Monet yksilöt ja yhteisöt elävät jo tällä ekosofisella tavalla. Tätä pyrkimystä varjostavat kuitenkin ihmisen ajan epävarmuustekijät, kuten massiiviset teolliset sotakoneistot. Ristiriitaisesti monet aikalaisemme varoittavat intuitiivisesti väkivallan kasvun vaarasta siinä vaiheessa kun väkivaltaan perustuvien sivilisaatioiden rakenteet alkavat horjua tai jos niitä aktiivisesti horjutetaan. Asian voi kuitenkin nähdä olevan myös päinvastoin, mikäli väkivalta ymmärretään kokonaisvaltaisesti. Voi toki olla, että ihmisten väliset yhteenotot ja kahnaukset tulevat lisääntymään eri luonnonresurssien käydessä niukemmiksi, mutta on oletettavaa, että väkivalta kokonaisuudessaan vähenee – ainakin viimeistään silloin, kun ruokaa ei enää

saa kaupoista ja sähköä pistorasioista. Tämä johtuu erityisesti siitä syystä, että globaali tuotantotaloudellinen järjestelmä on tässä vaiheessa todennäköisesti jo romahduspisteessä ja samalla ei-inhimillisten olentojen ”hyötykäytön” tehokkuus laskee. Lisäksi on mahdollista, että väkivalta vähentyy myös ihmisten välillä, koska valtavien teollisten armeijojen ja organisaatioiden ylläpito ei enää onnistu samassa mittakaavassa kuin nyt.

Muutoksen ensi askeleet

Ihmislajin tuhoisan historian ja nykyisyyden valossa on syytä kyseenalaistaa ihmiskeskeisen ja ihmisten välisen lähestymistavan riittävyys vallan ja väkivallan analysointiin. Katsomme tämänkaltaisen väkivalta-analyysin olevan yksinkertaisesti kykenemätön ratkaisemaan vallan epätasaisen jakautumisen ja väärinkäytön, mikä on nykyisen aikakauden taustalla, kutsumme sitä sitten antropo-, kapitalo-, pluto-, tai naftoseeniksi. Toisaalta tämän kirjoituksen valossa tarkasteltaessa vallan ja väkivallan kysymyksiä niin antroposeeni, kapitaloseeni, plutoseeni kuin naftoseeni ovat tulkittavissa toisiaan täydentäviksi käsitteiksi ja ajatusrakteiksi. Antroposeeni-käsitteen kautta voimme tarkastella ihmislajin (väki)valtasuhdetta muuhun elonkehään, kun taas kapitalo- ja plutoseeni-käsitteet valottavat ihmislajin sisäisiä valtasuhteita. Naftoseeni-käsitteen kautta voidaan taas yhdistää sekä lajin sisäisiä että ulkopuolisia valtakysymyksiä käytännöllistä fossiililinjaa hyödyntäen.

Hyvistä analyttisistä työkaluista huolimatta ihmiskulttuurit eivät pääse pakoon sitä tosiseikkaa, että toisilla on valtaa enemmän kuin toisilla. Valta on pitkälti suhteellinen määre, vaikka se ei rajoitukaan pelkkiin suhteisiin. Myös yksilöt, yhteisöt ja kulttuurit ovat enemmän tai vähemmän väkivaltaisia. Elämä ilman valtaa tai valtasuhteita on kuitenkin jokseenkin mahdotonta, sillä se tarkoittaisi näkökulmamme mukaan, että toissijaisista tarpeista olisi luovuttava. Tästä huolimatta on mahdollista pyrkiä muodostamaan ekokeskeisiä arvoja, käytäntöjä ja rakenteita, jotka tukevat vallan tasapuolisempaa jakautumista sekä väkivaltaan turvautumista ainoastaan ensisijaisen tarpeen sitä vaatiessa. Toisaalta tämä vaade on aikamme hankala tai jopa mahdoton toteuttaa, koska (jälki)modernin nykyihmisen elo, ja erito-

ten länsimainen teollinen teknokapitalismi, perustuu väkivaltaan. Kuinka voimmekaan aloittaa edes kuvittelun elämästä ilman väkivaltaa, kun se tähän saakka on ollut lähes täysin sen kyllästämaa? Kenties väkivaltaisen elon myöntäminen on yksi merkittävistä ensiaskeleista.

Yhtä lailla on syytä pitää mielessä, että ihmis-yhteisöillä ja kulttuureilla on kaikilla omat historiansa ja perintönsä. Tiedämme, että esimerkiksi Kaakkois-Aasiassa syödään yleisesti käsin ja on helppoa nähtävissä, että muuallakin maailmassa tullessiin toimeen ilman ruokailuvälineitä. Voitaisiin siis kysyä, että onko myös haarukoiden käyttö ihmislaajin harjoittamaa väkivaltaa. Väkivallan laajimmasa merkityksessä vastaus on ”kyllä”, mutta on ilmeistä, ettei ruokailuvälineiden käyttö ole kaikkein rankin väkivallan muoto. Se ympäristötuho, jonka haarukoita valmistamalla ja pitkäaikaisesti käyttämällä voi saada aikaan on hyvin pientä suhteessa esimerkiksi henkilöautoilun tai massaturismin kautta ilmentyvään väkivaltaan. Omatekoisella puisella lusikalla syöminen olisi kenties ekologisesti mielekkäin ratkaisu, mikäli haluamme vähentää väkivaltaa myös tällä hienovaraisella tasolla. Mutta tärkeämpää olisi tietenkin luopua autosta tai suunnitellusta lomamatkasta Espanjaan.

Tässä kirjoituksessa olemme esittäneet ajatuksen, että väkivalta on ensisijaisten tarpeiden kannalta tarpeetonta vallankäyttöä tai vallan väärinkäyttöä elonkehässä. Ekologisen kestävyys näkökulmasta tämä vaikuttaa mielekkäältä määrittelyltä, sillä keskustelu kohdistuu tällöin tarpeisiin, esimerkiksi siihen, mitä ihmiset tarvitsevat elämään mielekkään elämän tai mitä kulttuurit vaativat kukoistaakseen. Toisaalta pyrimme myös tämän määritelmän kautta tuomaan esiin ajatuksen, että väkivalta nousisi ennemmin halujen kuin tarpeiden pohjalta. Toisin sanoen sellaisten asioiden haluaminen, joiden hankkiminen edellyttää elonkehän osapuolten tarpeetonta hallitsemis- ja kontrolloimispyrkimyksiä, on väkivaltaista. Kenties lajimme perustarpeita on vaikea muuttaa, mutta halujemme kohdalla tilanne on toinen. Tämä tietenkin edellyttää sitä, että emme alituisesti ulkoista ja supista vastuuta olosuhteisiin, vaan avaudumme muutoksen mahdollisuudelle itsessämme.

Lähteet

- Anthropocene Working Group (2017). Working Group on the 'Anthropocene'. <https://quaternary.stratigraphy.org/workgroups/anthropocene/>.
- Chancel, L. ja Piketty, T. (2015). *Carbon and inequality: from Kyoto to Paris Trends in the global inequality of carbon emissions (1998-2013) & prospects for an equitable adaptation fund*. <http://www.parisschoolofeconomics.eu/en/news/carbon-and-inequality-from-kyoto-to-paris-chancel-piketty/>.
- Foster, J. B. (2009). *Ecological Revolution – Making Peace with the Planet*. Monthly Review Press, New York.
- Heikkurinen, P., Rinkinen, J., Järvensivu, T., Wilén, K. ja Ruuska, T. (2016). Organising in the Anthropocene: an ontological outline for ecocentric theorising. *Journal of Cleaner Production*, 113, 705–714.
- Heikkurinen, P. (2017). *Sustainability and Peaceful Coexistence for the Anthropocene*. Routledge, London / New York.
- Keith, L. (2011). *Liberals and Radicals. Teoksessa Deep Green Resistance: Strategy to Save the Planet*, McBay, A., Keith, L. ja Jensen, D. (toim.). Seven Stories Press, New York.
- Kylänpää, R. (2017). *Pentti Linkola – Ihminen ja legenda*. Kustannusosakeyhtiö Siltala, Helsinki.
- Linkola, P. (2004). *Voisiko elämä voittaa – ja millä ehdoilla*. Tammi, Helsinki.
- Magdoff, F. ja Foster J. B. (2011). *What Every Environmentalist Needs to Know about Capitalism*. Monthly Review Press, New York.
- Malm, A. ja Hornborg, A. (2014). The geology of mankind? A critique of the Anthropocene narrative. *The Anthropocene Review*, 20, 1–8.
- Moore, J. W. (2015). *Capitalism in the Web of Life. Ecology and the Accumulation of Capital*. Verso, New York.
- Naess, A. (1973). The shallow and the deep, long-range ecology movement. A summary. *Inquiry: An Interdisciplinary Journal of Philosophy*, 16, 95–100.
- Naess, A. ja Sessions, G. (1984). *A Deep Ecology Eight Point Platform*, www.deepecology.org/platform.htm
- Oittinen, V. (2011). Tulevaisuuden etiikka Spinozan ja Linkolan välissä. *Tieteessä tapahtuu* 2/2011, 11–16.
- Ruuska, T. (2017). *Reproduction of Capitalism in the 21st Century: Higher Education and Ecological Crisis*. Aalto University publication series, Doctoral dissertations. Unigrafia, Helsinki.
- Ulvila, M. ja Wilén, K. (2017). Engaging with the Plutocene: moving towards degrowth and postcapitalist futures. Teoksessa *Sustainability and Peaceful Coexistence for the Anthropocene*, Heikkurinen, P. (toim.). Routledge, London / New York.
- Ulvila, M. ja Pasanen, J. (toim., 2009). *Sustainable Futures: Replacing Growth Imperative and Hierarchies with Sustainable Ways*. Helsinki, Ministry for Foreign Affairs of Finland.
- Vadén, T. (2017). Antroposeenin ihminen kulkee unessa. *Peruste*, <http://perustelevi.fi/antroposeenin-ihminen-kulkee-unessa/>
- Žižek, S. (2009). *Väkivalta. Nemo*, Helsinki.

Kirjoittajat ovat kauppatieteiden tohtoreita ja syvävihreistä sävyistä ammentavia tutkijoita. Artikkelin perustuu kahteen esitykseen, joista toinen pidettiin Jyväskylässä Sosiologipäivillä maaliskuussa 2016 ja toinen viikkoa myöhemmin Elävän filosofian keskusteluriihessä Helsingissä.